

**Wymagania edukacyjne
przyroda klasa IV
rok szkolny 2025/2026
nauczyciel – Beata Potasińska**

dział	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
I. Badam i poznaję przyrodę	• wyjaśnia, czym się zajmuje przyrodnik • wymienia podstawowe zasady bezpieczeństwa na lekcjach przyrody • wymienia dwie z czterech dziedzin nauk przyrodniczych • wyjaśnia, czym się zajmuje przyrodnik • wymienia podstawowe zasady bezpieczeństwa na lekcjach przyrody • wymienia dwie z czterech dziedzin nauk przyrodniczych • definiuje pojęcie doświadczenie • definiuje pojęcie eksperyment • wyjaśnia pojęcia: próba kontrolna i próba badawcza • definiuje pojęcie materia • wymienia stany skupienia (ciekły, stały i gazowy) • nazywa różne stany skupienia wody (lód, ciecz, para wodna) • wymienia ciała kruche, sprężyste i plastyczne znane ze swojego otoczenia • podaje definicję widnokładu • wskazuje na ilustracji linię widnokładu • wymienia nazwy głównych kierunków świata • opisuje przynajmniej jeden sposób na wyznaczenie kierunku północnego przez	• wyjaśnia, czym jest przyroda • wymienia trzy źródła wiedzy przyrodniczej • rozpoznaje niektóre piktogramy substancji niebezpiecznych na rysunkach lub fotografiach • wymienia zapisy regulaminu pracowni przyrodniczej • wyjaśnia zastosowanie zmysłów w poznawaniu przyrody • podaje przykład obserwacji przyrodniczej opartej na własnym otoczeniu • wyjaśnia zasadę wykorzystania dowolnego przedmiotu, np. lupy, do dokonywania badań przyrodniczych • wyjaśnia różnice między doświadczeniem a eksperymentem • poprawnie formułuje problem badawczy • odróżnia próbę kontrolną od próby badawczej • stosuje zasady bezpiecznej pracy podczas wykonywania doświadczeń • wskazuje w terenie widnokrąg i linię widnokładu	• wymienia wszystkie dziedziny nauk przyrodniczych • podaje definicję przyrody • wymienia wszystkie źródła wiedzy przyrodniczej • podaje przykłady substancji niebezpiecznych w swoim otoczeniu • wymienia narządy zmysłów • dobiera odpowiedni zestaw przyrządów do planowanego badania lub obserwacji przyrodniczej • podaje cechy obserwacji przyrodniczej • stosuje odpowiednią kolejność działań podczas planowania doświadczenia • stawia bezbłędnie hipotezę • planuje proste doświadczenie, np. sprawdzające rozpuszczalność różnych substancji w wodzie • porównuje stany skupienia, biorąc za podstawę odległości między cząsteczkami na rysunku lub schemacie • podaje inne niż w podręczniku przykłady ciał kruchych, sprężystych i plastycznych • wyjaśnia, dlaczego obserwator jest	• wyjaśnia, czym zajmuje się każda z dziedzin nauk przyrodniczych (biologia, geografia, chemia, fizyka) • rozpoznaje i wyjaśnia zagrożenia, odczytując piktogramy umieszczone na opakowaniach różnych substancji • planuje własną pracę w oparciu o zasady bezpieczeństwa obowiązujące w pracowni • wyjaśnia funkcję zmysłów w poznawaniu przyrody • dowodzi zasadności systematyczności obserwacji przyrodniczych • uzasadnia potrzebę dokumentowania obserwacji przyrodniczych • planuje doświadczenie, które ma na celu potwierdzenie lub zaprzeczenie stawianej hipotezie • analizuje doświadczenia i przewiduje stawianą hipotezę oraz problem badawczy • prawidłowo opisuje wykonywane doświadczenia • potrafi dowieść, że różne przedmioty, np. szkolna ławka, są materią	• podaje przykłady znanych przyrodników • przewiduje skutki użycia substancji niebezpiecznych w niewłaściwy sposób • proponuje własny regulamin pracowni w oparciu o poznane na lekcji zasady bezpieczeństwa • planuje obserwację pozwalającą na użycie min trzech zmysłów do poznawania wybranego elementu przyrodniczego • planuje obserwację pozwalającą na użycie min trzech zmysłów do poznawania wybranego elementu przyrodniczego • proponuje własną listę ciał sprężystych, kruchych i plastycznych, które może spotkać w życiu codziennym • podaje przykłady miejsc i sytuacji z życia codziennego, gdzie możemy zaobserwować różną wielkość widnokładu • wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się

	ważną obserwację obiektów przyrodniczych	- wskazuje główne kierunki świata na różny kierunków - wymienia przynajmniej jeden sposób na wyznaczenie kierunku - północnego przez obserwację Słońca i gwiazd lub obiektów przyrodniczych - omawia budowę kompasu i gnomonu - wskazuje, co może zakłócać pracę kompasu	zawsze w środku widnokregu - posługuje się pełnymi nazwami oraz skrótami głównych kierunków świata - przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych - wyjaśnia, w jaki sposób wyznaczyć północ za pomocą Gwiazdy Polarnej i własnego cienia - samodzielnie wyznacza kierunki za pomocą kompasu - wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu, posługując się instrukcją	- omawia obieg wody w przyrodzie - bada właściwości ciał i określa ich charakter - przyporządkowuje nieznanemu ciału do ciał plastycznych, sprężystych lub kruchych na podstawie jego właściwości - wyjaśnia, od czego zależy zasięg widnokregu - określa położenie obiektów względem siebie, posługując się nazwami głównych kierunków świata - podaje nazwy pośrednich kierunków świata - podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych - samodzielnie wyznacza kierunki za pomocą gnomonu	nazwy kierunków pośrednich - wymienia wszystkie sposoby wyznaczenia kierunku - północnego - wskazuje zależność między gnomonem a działaniem zegarów słonecznych - korzysta z GPS, np. w telefonie, do wskazania własnego położenia
II. Środowisko życia organizmów	- wymienia nazwy pięciu królestw organizmów - wymienia trzy z sześciu czynności życiowych organizmów żywych - wyjaśnia, że wszystkie organizmy są zbudowane z komórek - wymienia cechy organizmów - wyjaśnia, czym jest samożywność - wyjaśnia, czym jest cudzożywność - wymienia rodzaje organizmów cudzożywnych (drapieżniki, pasożyty, roślinożercy i wszytkożercy) - opisuje warunki panujące w środowiskach wodnych - podaje nazwy trzech mieszkańców wód słodkich	- definiuje pojęcie „czynności życiowe” - wymienia wszystkie sześć czynności życiowych organizmów - wymienia przykłady królestw organizmów samożywnych i cudzożywnych - wyjaśnia, co oznacza, że organizm jest pasożytem, drapieżnikiem, roślinożercą lub wszytkożercą - wymienia przystosowania drapieżników do odżywiania się - wymienia ożywione elementy środowiska - wymienia nieożywione elementy środowiska	- charakteryzuje czynności życiowe organizmów - definiuje pojęcie „komórka” - podaje przykłady organizmów samożywnych i cudzożywnych - podaje przykłady organizmów roślinożernych, drapieżników i pasożytów - opisuje przystosowania zwierząt do odżywiania się różnymi sposobami - podaje przykłady organizmów samożywnych i cudzożywnych - podaje przykłady organizmów roślinożernych, drapieżników i pasożytów - opisuje przystosowania zwierząt do	- ocenia, do którego królestwa należy organizm - zaprezentowany na zdjęciu lub rysunku - odróżnia organizm jednokomórkowy od wielokomórkowego - dowodzi, że człowiek jest organizmem cudzożywnym - podaje pełne równanie fotosyntezy (zapis słowny) - opisuje przebieg fotosyntezy - porównuje warunki życia w wodzie z warunkami życia na lądzie - podaje nazwę organizmu wodnego na podstawie jego zdjęcia lub rysunku - porównuje zbiorniki sztuczne i naturalne, podając przykłady z najbliższego otoczenia	- podaje przykłady organizmów jednokomórkowych - uzasadnia, dlaczego wirusy nie należą do żadnego z królestw organizmów - projektuje doświadczenie pozwalające udowodnić, że światło jest niezbędne do zachodzenia fotosyntezy - wykonuje plakat z wybranego zbiornika wodnego zawierający informacje o jego pochodzeniu (naturalny lub sztuczny) oraz innych cechach, w tym przykłady zamieszkujących go organizmów

- wymienia trzy z sześciu warunków życia panujących na łądzie - podaje łąkę, las, pustynię jako przykłady środowisk łądowych - wymienia pięć dowolnych organizmów łądowych - nazywa warstwy lasu - wymienia wybrane warunki życia w lesie (np. niższe temperatury latem, wysoka wilgotność) - rozpoznaje na rysunku lub zdjęciu liście lub gałązki pospolitych drzew i podaje ich nazwy - rozpoznaje pospolite grzyby na podstawie ich rysunków lub zdjęć (łączy podaną nazwę z ilustracją) - wymienia trzy nazwy grzybów trujących - rozróżnia drzewa iglaste i liściaste - wymienia zasady zachowania się w lesie - wymienia warunki życia panujące na łąkach i polach - odróżnia łąkę od pola uprawnego na zdjęciu lub rysunku - wyjaśnia, jak człowiek wpływa na środowisko naturalne - rozpoznaje (łączy nazwy z ilustracjami) organizmy zamieszkujące otoczenie człowieka - wymienia przystosowania ryb do życia w wodzie - wymienia przystosowania zwierząt do życia na łądzie na przykładzie psa domowego	- podaje nazwy trzech mieszkańców wód słonych (bez ryb) - wymienia min trzy gatunki ryb słodkowodnych - wymienia przykłady zbiorników sztucznych - wymienia wszystkie warunki panujące na łądzie - charakteryzuje pustynię piaszczystą i kamienistą - wymienia naturalne i sztuczne środowiska łądowe - wymienia gatunki roślin budujące poszczególne warstwy lasu - podaje nazwy wybranych gatunków roślin, zwierząt i grzybów na podstawie ich zdjęć lub rysunków - rozpoznaje pospolite grzyby na podstawie ich rysunków lub zdjęć - wyjaśnia, jaką rolę pełnią lasy w środowisku i gospodarce człowieka - wyjaśnia, jaką rolę pełnią pola uprawne dla człowieka - wyjaśnia, jaką rolę pełnią pola uprawne dla człowieka - podaje nazwy typowych organizmów łąki i pola uprawnego - definiuje środowisko antropogeniczne - wskazuje składniki środowiska antropogenicznego w najbliższej okolicy - samodzielnie wymienia nazwy organizmów zamieszkujących blisko człowieka - wymienia skrzela jako organ wymiany gazowej u ryb - wyjaśnia, jak organizmy	- odżywiają się różnymi sposobami - wyjaśnia, jak głębokość zbiornika wpływa na ilość światła dostępnego dla organizmów - przyporządkowuje organizm do środowiska wód słodkich lub słonych na podstawie jego wyglądu (na zdjęciu lub rysunku) - wyjaśnia, czym jest opór stawiany przez otoczenie fizyczne - wyjaśnia, jak zmieniają się warunki życia w środowisku łądowym w ciągu doby - charakteryzuje pustynię lodową - wymienia przykłady organizmów zamieszkujących góry - potrafi zaklasyfikować środowisko łądowe jako sztuczne lub naturalne na podstawie jego zdjęcia lub rysunku - wyjaśnia, jaką rolę pełnią lasy w zatrzymywaniu wody w środowisku - określa cechy roślin tworzących runo, podszyt i warstwę koron - rozpoznaje drzewa na podstawie ich zdjęć lub rysunków - opisuje rolę lasów lub drzew w produkcji tlenu dla wszystkich organizmów - rozpoznaje drzewa na podstawie ich zdjęć lub rysunków - opisuje rolę lasów lub drzew w produkcji tlenu dla wszystkich organizmów - porównuje warunki życia na łąkach	- potrafi przyporządkować zbiornik wodny do zbiorników sztucznych lub naturalnych na podstawie ich zdjęć lub rysunków - wskazuje warunki, które ulegają zmianom w zależności od typu środowiska łądowego (pustynia, las, łąka) - opisuje cechy wybranych organizmów, które przystosowały je do życia w górach i na pustyniach - porównuje łądowe środowiska sztuczne z naturalnymi - analizuje skład gatunkowy lasów i wskazuje na tej podstawie ich typ (liściaste, iglaste, mieszane) - charakteryzuje szczegółowo warstwy lasu - wskazuje na rolę lasów w ochronie bioróżnorodności na Ziemi - podaje zasady bezpieczeństwa przy zbieraniu i spożywaniu grzybów (pomoc osoby dorosłej, spożycie tylko po ugotowaniu) - uzasadnia potrzebę ochrony lasów - ocenia związek braku drzew na polach i łąkach z wilgotnością tych środowisk	- przygotowuje prezentację w postaci plakatu, prezentacji multimedialnej lub innej formie pokazującej naturalne i sztuczne środowiska łądowe w najbliższym otoczeniu domu lub szkoły - buduje makietę lasu wybranego rodzaju (liściasty, iglasty lub mieszany) obrazującą warstwy lasu - proponuje szereg działań, jakie może podjąć każdy uczeń w celu ochrony lasów przed ich wycinaniem (np. oszczędność papieru, recykling) - odróżnia gatunki pospolitych zbóż na podstawie zdjęcia lub rysunku - wykonuje szkic najbliższej okolicy, wskazując elementy antropogeniczne i naturalne swojego otoczenia - analizuje zdjęcie nieznanego organizmu i ocenia, w jakim środowisku on zamieszkuje na podstawie zewnętrznych cech budowy
--	--	---	---	---

		przystosowują się do sezonowych wahań temperatury • i polach z warunkami życia w lesie • wskazuje łąkę jako środowisko o większej różnorodności biologicznej niż pole uprawne • opisuje, czym jest udomowienie zwierząt i jakie pozytywne skutki miało ono dla rozwoju cywilizacji • wymienia gatunki udomowionych zwierząt • wyjaśnia wpływ kształtu ciała na ograniczenie oporu wody • porównuje przystosowania do życia w wodzie i na lądzie na przykładzie kaczki i kury (ptactwo domowe)			
III. Obserwujemy pogodę	• wyjaśnia, co to jest pogoda • określa pogodę na podstawie ilustracji (mroźna, śnieżna, słoneczna, deszczowa) • wymienia nazwy składników pogody • podaje nazwę przyrządu służącego do pomiaru temperatury • odczytuje z termometru temperaturę powietrza • rozróżnia temperaturę dodatnią i ujemną • podaje, z czego mogą być zbudowane chmury • rozpoznaje symbole pogody dotyczące zachmurzenia • podaje przykłady opadów atmosferycznych • zapisuje parametry pogody obserwowane w ciągu dnia • podaje przykłady groźnych zjawisk pogodowych	• definiuje pojęcia „powietrze”, „atmosfera” • charakteryzuje poznane składniki pogody • opisuje pogodę, którą widzi za oknem • wyjaśnia, czym zajmuje się meteorolog • dopasowuje rodzaj termometru do pomiaru temperatury • prowadzi obserwacje temperatury powietrza • wymienia nazwy innych przyrządów meteorologicznych • podaje nazwę przemiany stanu skupienia, dzięki której powstają chmury • dzieli opady na te, które mają stan skupienia stały i ciekły • rozpoznaje na mapie pogody symbole dotyczące opadów	• wyjaśnia poprawność stwierdzenia „pogoda jest zawsze” • wyjaśnia, co to jest ciśnienie atmosferyczne • rozpoznaje nazwy składników pogody w tekście prognozy pogody • wyjaśnia, jak powstają prognozy pogody • podaje zastosowania termometru w różnych sytuacjach życia codziennego • dopasowuje składnik pogody do przyrządu, którym jest badany • określa kierunek, z którego wieje wiatr • wyjaśnia, co to jest mgła • rozpoznaje i nazywa symbole stosowane na mapach pogody • podaje przykłady różnych opadów ze	• podaje przykład znaczenia atmosfery dla życia na ziemi • wyjaśnia związek między ciśnieniem atmosferycznym a powstawaniem wiatru • analizuje zapisane podczas obserwacji wyniki pomiaru temperatury • wskazuje jednostki pomiaru, w jakich mierzy się ciśnienie atmosferyczne, opady, prędkość wiatru • wyjaśnia, w jakich warunkach chmury mogą być zbudowane z kryształków lodu • wyjaśnia, czym się różnią opady od osadów atmosferycznych • charakteryzuje warunki, w jakich powstają: rosa, szron, szadź i gołoledź • opisuje prognozę pogody na podstawie mapy pogody	• dowiadytuje się, jaki jest skład powietrza • charakteryzuje wilgotność powietrza jako składnik pogody • podaje przykład kraju, w którym stosuje się skalę Farenheita • przelicza stopnie Celsjusza na stopnie Farenheita • bada doświadczalnie powstawanie chmury oraz szronu • odczytuje prognozę pogody dla swojej miejscowości, korzystając z internetowych serwisów pogodowych • projektuje doświadczenie pozwalające zobaczyć kolory tęczy • wyszukuje informacje na temat obliczenia odległości burzy na podstawie czasu

	• wyjaśnia skrót RCB • wyjaśnia pojęcia wschód, zachód słońca, dzień, noc, doba • wskazuje na widnokręgu lub schemacie miejsca wschodu, zachodu słońca w ciągu doby • podaje porę dnia, gdy cień jest najkrótszy i najdłuższy w ciągu doby • podaje nazwy kalendarzowych pór roku i daty ich rozpoczęcia • podaje dwa przykłady zmian zachodzących w przyrodzie charakterystycznych dla każdej pory roku • podaje nazwy pór roku gdy w Polsce dzień jest najdłuższy i najkrótszy	• rozpoznaje groźne zjawiska pogodowe przedstawione na ilustracjach • podaje przykłady sytuacji, w których możemy otrzymać alert RCB • wyjaśnia, jakie niebezpieczeństwo jest związane z upałem, burzą, huraganem • podaje przykłady innych groźnych zjawisk pogodowych • omawia pozorną wędrówkę słońca nad widnokręgiem • wyjaśnia, czym jest górowanie słońca i południe słoneczne • podaje porę dnia, gdy cień jest najkrótszy i najdłuższy w ciągu roku • dostrzega zależność między wysokością słońca a długością cienia w ciągu dnia i w ciągu roku • dopasowuje zjawiska pogodowe do pory roku, w której najczęściej występują	względem na ich intensywność • podaje przykłady osadów atmosferycznych i ich stan skupienia • charakteryzuje poznane groźne zjawiska pogodowe • wymienia w kolejności kolory tęczy • podaje przykłady bezpiecznych zachowań w czasie upału, burzy, huraganu • wskazuje, jakie niebezpieczeństwo jest związane z zawieją i zamięcią śnieżną • omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia • wyjaśnia zależność między wysokością słońca a długością cienia w ciągu dnia • podaje przykład, jak można wykorzystać kierunek cienia do oznaczenia kierunków świata • rozpoznaje porę roku na podstawie daty z kalendarza • określa miejsca wschodu i zachodu słońca w różnych porach roku, podając skróty międzynarodowe kierunków świata	• dokonuje analizy danych zebranych w kalendarzu pogody • porządkuje groźne zjawiska pogodowe w zależności od pory roku, w której najczęściej występują • wyjaśnia powstawanie tęczy • wskazuje, jakie niebezpieczeństwo związane jest z silną mgłą, trąbą powietrzną i gołoledzią • wyjaśnia, czym są orkany • wyjaśnia pojęcia świt i zmierzch • omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia • wskazuje zależności między wysokością słońca a temperaturą w ciągu dnia • opisuje zmiany w położeniu słońca nad widnokręgiem w ciągu roku • stosuje określenia: przesilenie, równonoc • podaje nazwy termicznych pór roku	między błyskawicą a grzmotem • podaje przykłady z życia codziennego, w których przydaje się wiedza na temat zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia • wyjaśnia, dlaczego Australijczycy święta Bożego Narodzenia spędzają na plaży • podaje przykłady innych państw, w których pory roku są „odwrotnie” niż na półkuli północnej
IV. Ja i moje ciało	• wymienia kolejne stopnie hierarchicznej budowy swojego ciała (komórka, tkanka, narząd, układ, organizm) • wymienia składniki pokarmowe (białka, cukry, tłuszcze, sole mineralne, witaminy) • wymienia narządy układu pokarmowego • wymienia 2 z 4 funkcji układu pokarmowego	• definiuje komórkę i tkankę • wymienia 3 z 6 podanych układów narządów • wyjaśnia, jaką funkcję pełnią białka, cukry i tłuszcze • wymienia gruczoły trawienne • wymienia wszystkie funkcje układu pokarmowego • wymienia elementy dróg oddechowych • wyjaśnia rolę układu oddechowego	• wymienia wszystkie 6 układów narządów • potrafi przyporządkować narząd do jego układu • określa składniki pokarmowe znajdujące się w jego posiłkach • wyjaśnia rolę narządów przewodu pokarmowego • rozpoznaje na rysunku poszczególne elementy układu oddechowego	• wyjaśnia, jakie funkcje pełnią układy narządów w jego ciele • odróżnia i nazywa układy umieszczone na rysunku • odróżnia pojęcie przewód pokarmowy i układ pokarmowy • opisuje proces trawienia, używając pojęcia „enzymy trawienne” • opisuje mechanizm wdechu i wydechu	• wyszukuje informacje na temat różnic w budowie anatomicznej kobiety i mężczyzny • wyjaśnia ogólną rolę gruczołów: ślinianek, wątroby i trzustki • proponuje doświadczenie pozwalające udowodnić działanie śliny • porównuje na wykresach skład

- wymienia narządy układu oddechowego - omawia funkcję płuc - wyjaśnia, że układ krwionośny budują serce i naczynia krwionośne - wymienia składniki krwi - wymienia 2 z 4 funkcji układu krwionośnego - wymienia składniki układu ruchu - wymienia składniki szkieletu (czaszkę, klatkę piersiową, kręgosłup, kości kończyn) - wymienia narządy męskiego i żeńskiego układu rozrodczego - wymienia 3 zmiany zachodzące w ciele chłopców i dziewcząt podczas dojrzewania - wymienia narządy układu nerwowego (mózgowie, rdzeń i nerwy) - wymienia narządy zmysłów - wymienia narządy układu nerwowego (mózgowie, rdzeń i nerwy) - wymienia narządy zmysłów - wymienia główne czynniki chorobotwórcze (bakterie i wirusy) - podaje nazwy minimum 5 chorób wywołanych przez bakterie - podaje nazwy minimum 5 chorób wywołanych przez wirusy - wymienia 3 z 5 zaproponowanych zasad zdrowego stylu życia - wskazuje zasady zdrowego odżywiania - wylicza minimum 5 owoców i warzyw - wymienia alkohol, papierosy, e-	- wskazuje narządy odpowiedzialne za powstawanie głosu - odróżnia żyłę od tętnicy na podstawie kierunku przepływu krwi (od serca i do serca) - wyjaśnia funkcje składników krwi (płytek, krwinek białych i czerwonych) - wymienia wszystkie funkcje układu krwionośnego - wyjaśnia pojęcie „stawy” - wskazuje na rysunku elementy układu kostnego - wskazuje na rysunku i nazywa narządy płciowe męskie i żeńskie - wymienia wszystkie zmiany zachodzące podczas dojrzewania chłopców i dziewcząt - przyporządkowuje nazwy zmysłów do nazw narządów zmysłów - wymienia bodźce odbierane przez narządy zmysłów - wyjaśnia, czym są czynniki chorobotwórcze - wymienia 4 drogi zakażenia - definiuje pojęcia: odporność i profilaktyka - wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia - wyjaśnia, jak zasady zdrowego stylu życia wpływają na zdrowie - definiuje pojęcie „używków” - wyjaśnia wpływ wymienionych używek na organizm człowieka - wyjaśnia, czym jest uzależnienie - wskazuje przeznaczenie przedmiotów będących na	- ilustruje działanie strun głosowych - charakteryzuje role substancji transportowanych przez krew - wyjaśnia czym jest tętno/puls - mierzy własne tętno/puls - wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem - wyjaśnia rolę mięśni w poruszaniu się - wyjaśnia rolę hormonów podczas dojrzewania - wyjaśnia, czym jest menstruacja - omawia funkcje układu rozrodczego - wyjaśnia rolę receptorów w odbieraniu bodźców ze środowiska - wyjaśnia działanie narządów zmysłów - wskazuje minimum 4 choroby przenoszone drogą oddechową - omawia przyczyny zatruc - proponuje działania profilaktyczne chorób zakaźnych - proponuje działania, które przyczynią się realizacji zasad zdrowego stylu życia - charakteryzuje poszczególne zasady higieny i je omawia - definiuje pojęcie „dieta” - uzasadnia, że fonoholizm jest niebezpieczny dla zdrowia - wskazuje negatywne skutki nadużywania alkoholu i innych używek - wyjaśnia, jak udzielić pierwszej pomocy w sytuacji oparzeń, ugryzień, ukąszeń, ran lub spożycia trucizny, np. nieznanego grzyba	- wyjaśnia rolę rzęsek pokrywających drogi oddechowe - dowodzi, że wysiłek fizyczny powoduje przyspieszenie tętna - wskazuje położenie serca na schemacie/rysunku oraz na własnym ciele - porównuje zakres ruchów różnych stawów we własnym ciele - uzasadnia, dlaczego pokarmy zawierające wapń i białko są ważne dla zdrowia kości - dowodzi, że sole mineralne nadają kości twardość - wskazuje czynności higieniczne, które wpływają na zdrowie układu rozrodczego - ocenia wpływ długości snu na swoje zdrowie - określa rolę jąder i jajników - opisuje budowę układu nerwowego - bada współdziałanie zmysłów węchu i smaku - proponuje czynności, które pozwolą ustrzec się przed chorobami zakaźnymi - opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych - wskazuje szczepienie jako jedną z dróg profilaktyki chorób zakaźnych - wyjaśnia rolę aktywności fizycznej - omawia swoją dietę, oceniając ją pod kątem różnicowania - analizuje skład talerza zdrowego żywienia - proponuje jadłospis zgodny z zasadami zdrowego żywienia	powietrza wdychanego i wydychanego, wskazując różnice - przygotowuje plakat/lapbook dotyczący budowy krwi i badań laboratoryjnych krwi - proponuje tygodniowy jadłospis produktów zdrowych dla kości - proponuje tygodniowy jadłospis produktów zdrowych dla kości - uzasadnia różnice w budowie układów: żeńskiego i męskiego i wyjaśnia ich znaczenie dla pełnionych funkcji - uzasadnia rolę wzroku, węchu i smaku w ostrzeganiu człowieka o zagrożeniach - przygotowuje plakat dotyczący wybranej choroby zakaźnej zawierający informacje o drodze zakażenia, objawach i leczeniu - przedstawia plan swojego dnia uwzględniający wszystkie zasady zdrowego stylu życia - przygotowuje plakat lub prezentację na temat szkodliwości napojów energetyzujących - wykonuje opatrunk wybranej części ciała, np. przedramienia
--	--	---	---	---

	papierosy, narkotyki i dopalacze oraz napoje energetyzujące jako używki - wymienia skutki fonoholizmu - wymienia alkohol, papierosy, e-papierosy, narkotyki i dopalacze oraz napoje energetyzujące jako używki	wyposażeniu apteczki wyjaśnia, jak zadzwonić na numer alarmowy gdy telefon jest zablokowany	wybiera sposób udzielenia pomocy adekwatny do opisanego zagrożenia	- proponuje działania, które mogą zmniejszyć ryzyko fonoholizmu - ocenia na podstawie formularza pytań stopień uzależnienia od telefonu - wymienia czynności, które należy podjąć w sytuacji wypadku, np. upadku z dużej wysokości - ocenia zasadność użycia rękawic jednorazowych podczas opatrywania ran	
V. Krajobraz wokół nas	- podaje definicję krajobrazu - dzieli krajobrazy na naturalne i kulturowe - podaje przykłady krajobrazów naturalnych i kulturowych - podaje definicję skały - wymienia po jednym przykładzie skał litych, zwięzłych i luźnych - obserwuje skałę i wymienia jej dwie cechy, np. barwę, twardość - nazywa trzy główne formy ukształtowania powierzchni - podaje nazwy naturalnych wypukłych form terenu - tworzy model pagórka - wymienia nazwy naturalnych wklęsłych form terenu - rozpoznaje na ilustracji dolinę rzeczną - wskazuje 2 różnice między formą wypukłą i wklęsłą - wskazuje, której wody jest na Ziemi więcej – słonej czy słodkiej - nazywa biegi rzeki - podaje przykłady form terenu, które	- wymienia, z czego składa się krajobraz - rozpoznaje elementy krajobrazu należące do przyrody ożywionej i nieożywionej - odróżnia składniki przyrody od wytworów działalności człowieka - wyjaśnia, że skały są zbudowane z minerałów - wymienia kryteria podziału skał - przyporządkowuje skały do odpowiedniej grupy - podaje przykłady 2–3 skał występujących w najbliższej okolicy - rozpoznaje po opisie główne formy ukształtowania powierzchni - wskazuje na ilustracji formy wypukłe - nazywa elementy wzniesienia i wskazuje je na ilustracji lub modelu - rozpoznaje na ilustracjach naturalne wklęsłe formy terenu - tworzy model doliny rzecznej - rozpoznaje elementy doliny rzecznej - porównuje formy wklęsłe i wypukłe	- opisuje wybrany typ krajobrazu, biorąc pod uwagę widoczne składniki krajobrazu - rozpoznaje w terenie i podaje nazwy składników środowiska antropogenicznego najbliższej okolicy - podaje przykłady minerałów - wyjaśnia, czym różnią się skały magmowe, osadowe i przeobrażone oraz lite, zwięzłe i luźne - określa, jakich skał jest najwięcej w okolicy szkoły - podaje kolory, jakimi na mapie hipsometrycznej są zaznaczone niziny, wyżyny i góry - wyjaśnia różnicę między pagórkami, wzgórzem i górą - dzieli formy wypukłe na naturalne i antropogeniczne - opisuje wygląd wybranej wklęsłej formy terenu - odróżnia górką dolinę rzeczną od nizinnej - podaje przykłady antropogenicznych wklęsłych form terenu i ich znaczenie dla człowieka - podaje różnice między kotłową a doliną	- podaje zależności między nieożywionymi a ożywionymi składnikami przyrody - porównuje ze sobą krajobrazy naturalne i kulturowe - wyjaśnia, co to są surowce mineralne i kamienie szlachetne - wskazuje w Polsce regiony występowania różnych rodzajów skał - opisuje i rozpoznaje różne rodzaje skał - rozpoznaje główne formy ukształtowania powierzchni występujące w najbliższej okolicy - podaje przykłady form antropogenicznych - porównuje ze sobą pagórek i górę, podając dwie cechy wspólne i dwie różnice - wskazuje na ilustracji lub modelu doliny rzecznej elementy jej budowy - podaje przykłady wpływu ukształtowania powierzchni na inne elementy przyrody oraz na działalność człowieka	- podaje przykład zależności między składnikami krajobrazu - przygotowuje prezentację na temat krajobrazu najbliższej okolicy - wyjaśnia, dlaczego cegła i beton nie należą do skał - podaje przykłady różnego zastosowania skał - tworzy i prezentuje klasie własną kolekcję skał - odczytuje przykładowe nazwy nizin wyżyn i gór, korzystając z mapy hipsometrycznej Polski - wyjaśnia, co to jest wysokość względna - dokumentuje występowanie wypukłe i wklęsłe formy terenu najbliższej okolicy np. w formie zdjęć - wyszukuje w dostępnych źródłach informacji o formach wklęsłych w Polsce, które są cenne krajobrazowo i stanowią atrakcję turystyczną. Podaje 4–5 przykładów.

	powstały przy udziale rzek oraz wód mórz i oceanów - rozróżnia krajobraz miejski, wiejski i przemysłowy - wyjaśnia pojęcie „degradacja środowiska” - podaje: nazwę miejscowości, w której mieszka lub w której znajduje się jego szkoła, opisuje jej położenie oraz cechy wyróżniające	- określa proporcje między rodzajami wód na Ziemi - wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki - opisuje wygląd doliny rzecznej w biegu górnym, dolnym i środkowym - podaje 3–4 przykłady zmian wywołanych działalnością człowieka w krajobrazie miejskim, wiejskim i przemysłowym - dokonuje oceny krajobrazu najbliższej okolicy - proponuje, jakie mogą być źródła nazw różnych miejscowości	- rozróżnia rodzaje wód płynących - wyjaśnia, w jaki sposób powstają: wydma, klif, dolina, meandry - dopasowuje formę terenu do biegu rzeki, w którym możemy ją najczęściej zaobserwować - obserwuje zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy - wywołane działalnością człowieka, podaje ich przykłady - wskazuje negatywne i pozytywne zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy - wywołane działalnością człowieka - podaje przykłady nazw miejscowości pochodzących od nazwiska ich założyciela,	- rozpoznaje i nazywa wklęsłe formy terenu w najbliższej okolicy - wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystuje formy ukształtowania terenu do własnych potrzeb - wyjaśnia, dlaczego tylko niewielka część zasobów wodnych jest zdalna do picia - wskazuje na mapie źródło i ujście rzeki Wisły - korzystając z mapy rozróżnia trzy biegi rzeki Wisły - wyjaśnia, w jaki sposób krajobraz naturalny zmienia się w antropogeniczny - podaje przykłady pierwotnych krajobrazów - podjęcie próby ustalenia pochodzenia nazwy swojej miejscowości	- opisuje przykłady wpływu wody na krajobraz - uzasadnia istnienie zależności między składnikami środowiska przyrodniczego a składnikami środowiska antropogenicznego - opisuje zmiany w krajobrazie, np. na przestrzeni 10, 20, 50 lat (na podstawie rozmowy z rodziną), przygotowuje plakat lub prezentację na ten temat - prezentuje informacje dotyczące pochodzenia nazwy swojej - prezentuje klasę informacji o 2–3 obiektach chronionych najbliższej okolicy - wyszukuje informacje na temat planowanych nowych miejsc ochrony przyrody w Polsce - miejscowości
VI i VII Korzystamy z mapy i Na wycieczce	- wyjaśnia, co to jest szkic - wymienia nazwy przyrządów służących do pomiaru odległości - podaje, w jakich jednostkach można podać odległości w terenie - wykonuje prosty szkic okolicy - przedstawia plan przedmiotu jako jego rzut z góry - wyjaśnia, do czego służy skala - wyjaśnia, co to jest plan i mapa - wymienia cechy każdego planu i mapy	- wymienia podstawowe elementy szkicu - mierzy odległość za pomocą taśmy mierniczej - rysuje mały przedmiot w skali 1:1 - wyjaśnia, dlaczego do narysowania planu niektórych przedmiotów należy zastosować skalę - podaje rozmiar rzeczywisty przedmiotu, którego wymiary na planie wynoszą 1 cm × 1 cm - podaje różnicę między planem a mapą	- wymienia sytuacje z życia codziennego, w których przydaje się umiejętność tworzenia szkicu - orientuje - wykonywany szkic mierzy odległości za pomocą kroków, przelicza odległość na centymetry - rysuje przedmiot w skali innej niż 1:1 - przelicza odległości w skali - porównuje szczegółowość map o różnych skalach - korzysta z planu - rozpoznaje różne zapisy skali, potrafi je prawidłowo odczytać	- porównuje dokładność pomiarów wykonanych za pomocą taśmy mierniczej i kroków - rysuje szkic okolicy - szkoły zgodnie z instrukcją - rysuje plan pokoju o znanych wymiarach z zastosowaniem skali - przelicza jednostki (metry na centymetry) - wyjaśnia, dlaczego globus nie jest mapą - podaje przykłady map wykonanych w różnej skali	- wykorzystuje inny niż taśma miernicza i kroki sposób na pomiar odległości w terenie - rysuje szkic z zastosowaniem legendy i zaznaczeniem przybliżonych odległości - samodzielnie rysuje plan np. pokoju, boiska, klasy, dokonując pomiarów i dobierając odpowiednią skalę - korzysta z atlasu, porównując ze sobą skalę i szczegółowość

- wymienia elementy mapy - rozpoznaje znaki topograficzne w legendzie mapy - wyjaśnia, co to znaczy zorientować mapę - odczytuje informacje z legendy przydatne podczas planowania wycieczki - wymienia rodzaje wypoczynku - wymienia zagrożenia pogodowe (burza, upał) - wylicza zasady ruchu drogowego, które dotyczą pieszego - wymienia przyrządy do prowadzenia obserwacji przyrodniczych, które warto zabrać na wycieczkę - dokonyuje obserwacji zgodnie z instrukcją nauczyciela - podaje przykłady roślin rosnących w pobliżu szkoły - podaje cechy roślin nadających się na żywopłoty - wskazuje miejsca w pobliżu szkoły, gdzie możemy zaobserwować elementy przyrody	- porównuje skale ze sobą (mniejsza, większa) - wskazuje na mapie poszczególne elementy (tytuł, treść, legendę, skalę) - wyjaśnia, w jaki sposób na mapach zaznacza się kierunek północny - odczytuje informacje z mapy, posługując się legendą - wyjaśnia, jak zorientować mapę za pomocą kompasu - wyjaśnia, w jaki sposób obliczyć odległość rzeczywistą, korzystając ze skali liczbowej i podziałki liniowej - proponuje przykłady wypoczynku biernego i czynnego - wyjaśnia, jak należy zachowywać się w czasie burzy - wyjaśnia, jak chronić się przed skutkami upału - podaje nazwy przyrządów do prowadzenia obserwacji i pomiarów zaprezentowanych przez nauczyciela (mogą być na zdjęciu lub rysunku) - rozpoznaje znane gatunki roślin rosnących w pobliżu szkoły - obserwuje zwierzęta w pobliżu szkoły	- wyjaśnia pojęcie znaki kartograficzne - interpretuje znaki zamieszczone na różnych mapach - wyjaśnia, jak zorientować mapę za pomocą obiektów w okolicy - podaje odległość rzeczywistą na podstawie odległości na mapie - określa typ wypoczynku po podanej nazwie, zdjęciu lub rysunku - wybiera właściwe ubranie na wycieczkę - proponuje odpowiedni zestaw narzędzi do pracy w terenie, dostosowany do celu obserwacji - korzysta z przewodnika lub aplikacji do rozpoznawania roślin w celu oznaczenia nieznanych roślin w okolicy szkoły - odróżnia pokrzywę od jasnoty	- wyjaśnia, dlaczego plan zawiera dużo szczegółów - wyjaśnia, do czego na mapie jest potrzebna legenda - podaje przykłady znaków punktowych, liniowych i powierzchniowych - wskazuje różnice między mapą cyfrową a tradycyjną - orientuje mapę za pomocą kompasu lub obiektów w terenie - korzysta z mapy turystycznej podczas planowania wycieczki po nieznanym terenie - analizuje swój dzień, określając ile czasu poświęca na wypoczynek czynny i bierny - uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad turysty i analizuje każdą z nich - dowodzi, że pomiędzy wysokością drzewa i długością jego cienia istnieje zależność pozwalająca obliczyć wysokość drzewa - określa wiek drzewa na podstawie jego obwodu zmierzonego na wysokości 130 cm nad ziemią - prowadzi obserwacje przyrody ożywionej i nieożywionej w pobliżu szkoły - wyjaśnia, dlaczego tereny zielone są potrzebne zwierzętom i człowiekowi	- różnych rodzajów map - odszukuje na mapie świata siatkę kartograficzną a na globusie siatkę geograficzną - korzysta z map cyfrowych do zaplanowania trasy wycieczki - odnajduje na mapie położenie różnych obiektów geograficznych - samodzielnie przygotowuje plan wycieczki, korzystając z planu i mapy wielkoskalowej; prezentuje klasie opracowany plan wycieczki - projektuje plakat zawierający znaki lub piktogramy opisujące zasady zachowania się wobec przyrody w najbliższym otoczeniu szkoły - wykonyuje dokumentację fotograficzną napotkanych tropów zwierząt i określa, które zwierzęta je pozostawiły - tworzy album przyrodniczy zawierający min. 5 zdjęć i krótkie opisy obserwowanych elementów przyrody ożywionej i nieożywionej, które znajdują się w pobliżu szkoły
--	--	--	--	--